

ENGELLİLER HAFTASI: FARKINDALIKTAN EYLEME

Her yıl 10-16 Mayıs tarihleri arasında, tüm dünyada ve ülkemizde Engelliler Haftası kutlanmaktadır. Bu özel hafta, engelli bireylerin yaşadığı sorunlara dikkat çekmek, onların topluma tam katılımını sağlamak, hayat standartlarını yükseltmek ve toplumsal farkındalık oluşturmak amacıyla düzenlenmektedir.

20. yüzyılın başlarından itibaren engelli haklarına yönelik farkındalık artmakta, daha iyi yaşam koşullarının sağlanması için çaba sarf edilmektedir. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 1982'de kabul ettiği "Engellilerin Haklarına Dair Bildirge" ve 2006 yılında kabul edilen BM Engelli Haklarına Dair Sözleşme; engelli kişileri birer yardım vakası, tıbbi müdahale veya sosyal koruma konusu olarak görmekten ziyade, tam ve eşit haklara sahip toplum üyeleri olarak algılamaya yönelik küresel engelli hakları hareketinde önemli bir katalizör haline gelmiştir. Ancak hâlâ önemli sorunlar var.

Dünya Sağlık Örgütüne (DSÖ) verilerine göre, dünya nüfusunun görülmemiş hızla yaşlanması ve kronik hastalıklardaki artış engelli bireylerin sayısını her geçen gün artırmaktadır. DSÖ tarafından yayınlanan "Engelli Bireyler İçin Sağlık Eşitliği Üzerine Küresel Rapor (Global Report On Health Equity For Persons With Disabilities 2022)" 2021 yılı itibarıyla, yaklaşık olarak 1,3 milyar insanın engellilik deneyimi yaşadığını ortaya koymuştur. Türkiye'de ise Ulusal Engelli Veri Sistemi'nde kayıtlı ve hayatta olan engelli sayısı, 2.511.950, ağır engeli kişi sayısı ise 775.012'dir.

Bu yıl üçüncüsü düzenlenen Küresel Engellilik Zirvesi bilindiği gibi hükümetler, çok taraflı kuruluşlar, özel sektör, akademi ve sivil toplum örgütleri, engelli kişilerin örgütleri ve vakıflar gibi çok çeşitli üst düzey paydaşları bir araya getiren ve dünyada engellilik kavramının ilerleme kaydetmesini amaçlayan bir mekanizmadır.

Bu yıl bu zirveden en büyük kazanım Amman-Berlin Deklarasyonu'dur. Bu deklarasyon, dünya çapında engelli kişilerin haklarını ilerletmek için önemli bir kilometre taşıdır. Engelliliği kapsayıcı uluslararası kalkınma işbirliği ve insani yardım faaliyetleri için güçlü taahhütler içermektedir. Deklarasyon ayrıca engelli örgütlerinin katılımının önemini vurgulamakta ve etkili ortaklıkları teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Bu deklarasyon birçok hükümet ve uluslararası kuruluşlar tarafından 90'nın üzerinde onay ile sonuçlanmış, Türkiye'de onay veren ülkeler arasında yer almıştır.

Bu deklarasyonun en önemli çarpıcı hedefi "Yüzde 15'e Karşı Yüzde 15" mottosudur.

Dünya nüfusunun yaklaşık %15'ini oluşturan engelli bireylerin, ülkelerdeki uluslararası kalkınma programlarının en az %15'ine aktif olarak dahil edilmesi hedeflenmektedir.

Ayrıca deklarasyonda;

- Silahlı çatışma, afet ve insani krizlerde engelli bireylerin karşılaştığı engelleri kaldırmak
- Yardım ve koruma hizmetlerine engelsiz erişimi sağlamak
- Çoklu ayrımcılıkla mücadele etmek

gibi önemli amaçlar da yer almıştır.

DSÖ, Küresel Engellilik Zirvesi sırasında engelli bireyler için sağlık eşitliğine ilişkin küresel girişimin başlatıldığını duyurmuştur.

HALK SAĞLIĞI UZMANLARI DERNEĞİ

Küresel Engellilik Zirvesi 2025'te, engelli kişilerin en yüksek ulaşılabilir sağlık standardına sahip olma hakkını kullanabilmeleri için sağlık sektörünün diğer sektörlerle koordinasyon halinde mevcut sağlık eşitsizliklerini ele almasının bir devlet yükümlülüğü olduğuna vurgu yaptı. Engellilerin dahil edilmesi, Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ve evrensel sağlık kapsamı, sağlık acil durumlarında koruma ve daha sağlıklı nüfuslar gibi küresel sağlık önceliklerine ulaşmak için kritik öneme sahiptir. Engelli kişilerin sağlık eşitliğini sağlamak için harekete geçmek, Herkes İçin Sağlık'ı sağlamak için harekete geçmektir.

Bugün, Engelliler Haftası vesilesiyle, sadece farkında olmakla kalmayıp, her alanda kapsayıcılığı artırmak için harekete geçmemiz gerektiğini bir kez daha hatırlıyoruz.

Kaynaklar:

<https://www.aile.gov.tr/eyhgm/engellilerin-haklarina-iliskin-sozlesme/sozlesme-surumleri-ve-ek-protokol/normal-surum/tam-metin/>

https://www.who.int/health-topics/disability#tab=tab_1

T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Engelli ve Yaşlı İstatistik Bülteni, 2023 https://aile.gov.tr/media/135432/eyhgm_istatistik_bulteni_nisan_23.pdf

<https://www.who.int/teams/noncommunicable-diseases/sensory-functions-disability-and-rehabilitation/global-report-on-health-equity-for-persons-with-disabilities>

<https://www.who.int/news-room/events/detail/2025/04/02/default-calendar/global-disability-summit-2025>

<https://www.globaldisabilitysummit.org/resource/amman-berlin-declaration/>